

Marța-i pântru dobitoace
Miercurea nu-i bine a toarce,
Că eu de m-apuc să torc,

Mi să face firu gros,
Și nu-l pot deloc urzî,
Că să destramă câlți.

Joia nu-i bine-a lucra,
Asta știi tătă lumea,
Vinerea-i o zî de post,
Nu pot să lucrez în post.

Nu pot să mă ostenesec
La, la, la,
Lucru din greu și postesc.

Sâmbăta-i o zî mai scurtă,
Mă găt să mă duc la nuntă,
Vinde cânepa bărbate,
Ne-om lua pânză de haine.
Decât să mă năcăjesc,
Mai bine mă hodinesec.
Vinde cânepa bărbate,
Ne-om lua pânză de haine.

De când îs mândrele-n lume

150.

De când îs mândrele-n lume
Samân grâu, iesă tăciune
Bis

De când îs mândrele-n țară
Samân grâu, iesă săcară.
Bis

Orice grâu aș semăna
Tăciunele l-ar mânca
Bis

Și iarba l-ar năpusti
De păcatele mândrii
Bis

Mândră di ce m-ai lăsat

ALEXA GAVRIL BÂLE

Povestiri cu Fata Pădurii

Io n-am văzut-o pă Fata Pădurii, nici nu m-o purtat, numa am auzit că i-o purtat pă alții. În spatele căsii la noi era o casă bătrânească unde stăte o vară bună de-a mamei la care o umblat, de fată Giurgi, vânătoru', i-o făcut on prunc, da' n-o mai luat-o de nevestă, că s-o însurat c-o moroșeancă „de păstă deal”. Vara numa s-o măritat, apoi cu un moldovean, ce-o fost deținut la Șuior, nu știu ce-o fost făcută că o ajuns în pușcărie, de unde l-o adus la mină la Șuior. Acolo o lucrat și vara numai s-o angajat să-și poată crește pruncu', că era numa sângură.

Moldoveanu o luat-o și cu pruncu și o stat aici în Negreia în casa bătrână din spatele casei noastre. Într-o seară, sâmbătă seara o fost, moldoveanu s-o dus la cooperativă, la magazinul lu' Sălăjean.

Magazinul era mai jos de moară, mai sus de Ileana Goloman. O băut niște bere, da' o povestit Sălăjanu că n-o fo bat când o pornit cătră casă. Da' n-o fost bat tare. Moldoveanu o vinit în sus cătră casă, da' când o ajuns la Margareta Donului, pă unde trece cărarea, era o cărare bătută, aicea către partea de sus a satului, când o ajuns în dreapta căsî lu Margareta n-o mai văzut cărarea, o văzut o potecă cu flori frumoase pă di lături iar mai înainte, pă potecă, o femeie frumoasă în alb îl tăt chema, îi făcea sămne cu mâna să vie după ea: „haida, haida”, îi zăce, și-l chema, făcându-i sămne cu mâna.

El s-o dus și s-o țânut după ié, până o ajuns în Șuior, departe de Negreia, deasupra Băii Sprie, unde-i mina. O vinit acasă abia a doua zi după amiazăți, tăt sfârtecat și rupt.

Mai jos de Părasca lu Alesa Păduraru era o casă, amu nu mai îi casa aceie, o cumpărat pământu' oarecine de la Oradea, ceva domni mari cu bani mulți.

Acolo o stat un nănaș de-a lu tata, s-o dus pă Banat și acolo o și murit, acolo-s îngropați și el și nănașa. Ii o zâs că atuncea când s-o pierdut moldoveanu, în noaptea aceea, după miezu' nopții o trecut pă din jos de casa lor tăt cântând. Ii o gândit că cine știe unde să duce și ce trebă are, n-o ieșit să-l oprească.

Multă vreme după aceea o tot povestit moldoveanu cât de frumoasă o fost femeia care-l tăt chema, de l-o dus până-n Șuior, de s-o pierdut.

Tata o fost din Firiza, da o stat în satul Sâi, la Satu Mare, în

comuna Valea Arinului. O lucrat la pădure, la IFET la Cavnic, stăte păste săptămână acolo, într-o cabană forestieră.

De acolo viné sara, câte într-o seară, când nu era tare urât de lucru, la mama, aici în Negreia. Viné cu mașina de ocazie până-n Șișești, la ulița Negreii, și de acoale, în sus pă jos. Nu era atunci drumu așa bun, ca amu, era o uliță cu țărănă, cu cir și groape. Într-o noapte, cătră miază-noapte, o vinit la mama, când o ajuns în capătu din jos al imașului dăneștenilor, unde amu-i o stână de capre o văzut mai multe femei cu coșurile în spate, ca și cum ar mere după mure, ori cu lapte la piață-n Baia Sprie, cum méréu mai demult femeile de la noi, pă jos, cu coșu-n spate, păstă Iroșvan.

Era să uit, înainte de a vidé femeile, în capătul imașului, după ce o trecut vâlceaua, Valea Văgășelului, cum îi zicem noi la valea aceea, o trecut on vânt mare pă lângă el și apoi o văzut femeile pă lângă el cu coșurile, le-o văzut ca ziua, pă lângă el, mărgând încolo și încoace, o stat un pic și s-o gândit ce ar putea fi cu femeile acele, unde mărg, de unde vin? S-o gândit, cum am zâs, că mărg după mure, ori cu lapte-n Baia Sprie, ori la muls, la vaci pă imaș. Șișeștenii și dăneștenii, vara, țâneau vacile pă imaș și noaptea nu le duceau acasă, aveau acole unde înnopta, și femeile mergeau sara și dimineața la muls, cu coșurile în care puneau cânțile cu laptele. Tata o gândit, printre altele, că femeile ce treceau pă lângă el poate-s dăneștence ori

Casă părăsită; foto: Felician Săteanu

șișeștence care merg sau vin de la muls.

Văzând că nu zic nimică s-o spăriet și s-o gândit că poate-i Fata Pădurii și și-o făcut cruce și o luat-o-n sus. N-o mai văzut nimic, numa on vânt o urcat pă vale-n sus.

Eu nu-ți dau mare păcat
Bis

Doar doi ai să șezi pă pat
Să nu uiți că ți-am fost drag.

De flămândă să bei apă,
Nime să nu te-nțaleagă,
Bis
Că doru ce l-ai lăsat
O rămas nemângâiat.
Să te bată mândră, rău,
Doru sufletului meu.

Creangă roșie ca rugu

151

Creangă roșie ca rugu
Doamne, gré boală-i doru.
Bis

Că te uscă pă pticioare
Ca iarba tăiată-n soare,
Bis

Ră sai lună mai cu zor, măi,
Să mă duc unde am dor, măi,

La mândră fără dor mult, măi,
Ca să-i dau un împrumut.
Bis

Doru mieu căne turbat
Nu doarme neîndurat, măi,
Bis

Și nu vré ca să să culce
Până nu-i dau gură dulce.
Bis

Tăt mă mir și mă gândesc
Pă dor cum să-l potolesc.
Bis

**CORINA ISABELLA
CSISZÁR**

152.

Frunză verde bosuioc,
Să trăiți, s-aveți noroc.
Frunză verde și una
Mireasă io ț-oi strâga!
Nu ț-oi strâga tare mult,
Te-o luat ce ț-o plăcut.
Te-o luat fecior frumos,
Altu-n sat ca el n-o fost.
Ai un mnire ca un crai,
În grădina lui îi rai,
Cu holde și cu mălai.
La multe le pare rău
Vreu să sie-n locu' tău.

De la Maria Rednic, 71 ani,
Oncești, 2014

153.

Mireasă i-o ț-oi strâga,
Cheam-o aici pă mama ta
Și închină-i uiaga.
Și îți ié rămas bun,
Că amu te duci la drum.
De noră dacă te duci,
Multe tragi și multe duci.
Străină îi si în casă
Și-i mânca o coajă arsă
Și nu-i ave loc la la masă.
Sara mănâncă plăcintă,
Tu mănânci pită prăjită.
Da tu sii ascultătoare,
Ca pământu' sub pticioare.

De la Maria Rednic, 71 ani,
Oncești, 2014

După ce s-o măritat mama cu tata o stat oarecât în Sâi, la Satu Mare. Într-o sară s-o pornit să vie în Negreia cu caru' cu caii. De la Lipan venind, s-o întunecat și de la o vreme o pierdut drumu', tata vide niște lumini, când înainte, când în lături și merea cu caii înt-acolo, gânde că-s lumini de la sat, de la căsâle din ceva sat. Merea tata cu caru cătră lumini dar ele să depărtau, nu ajunje nicăieri. Ba apoi le vide în ceie lăture, întorce și o lua înt-acolo, că gânde că e de la oarece sat, să întrebe unde îi, să se poată orienta, să vie cătră Baia Mare. Multă vreme i-o purtat luminile acelea pe mama și pă tata, și prin cături, prin stini, da' n-o ajuns în vre-on sat. Când o fost odată, mama o strâgat la tata, ié o văzut că-i bai, că-i ceva necurat, o strigat: „Oprește, că de nu io mă dau jos, nu vezi că te poartă Fata Pădurii? Unde vrei a mai mere, nu vezi că nu ajungem nicăieri?”

Tata o oprit caii, o stat on pic, s-o dezbătat de cap, o socotit care pă unde-ar putea fi și mintenaș s-o lămurit și s-o abătut cătră drumu' bun ce vine cătră Baie. Luminile o dispărut apoi, nu le-o mai văzut.

Casa părintească a mé o fost unde-i amu Tetișan, era o casă cum era mai demult, cu prispă, talpă și două camere. Păstă drum era o căsuță de vară, mică, un fel de colniță.

Într-o joi sara, mama spăla haine în coș, cum se făcea atuncea. Era hăt târziu și, când o fost mai gata, s-o crepat ușa și și-o băgat capu' o femeie cu zadie-n cap, legată păstă frunte, ca babele, o băgat capu' și-o zis: „Saaaraaa buuună, ce faci, hăi, lai haineee?” Vorbea pă' subțire și lunje vorbele.

Mama o sâmtât că nu-i lucru bun, n-o zâs nimic și femeia o ieșit și pă părău în sus s-o pornit un vânt și-o ploaie și un durgălaș, numa așe umblau lemnele pă vale, arinii stăteau să să rumpă, cum sufla vântu'.

Mama o trecut rapide drumu' și, tare spărietă s-o băgat în casă și ne-o spus cum stăté și cum și-o băgat capu pă ușă o femeie cu zadie la cap și cum o zâs bună sara și ié n-o zâs nemnică, n-o răspuns, că s-o gândit că poate-i Fata Pădurii. De-i răspunde, de zâce oarice, îi lua graiu', că așă făcé Fata Pădurii mai demult, le lua graiu' la ceia care-i răspundeau la vorbe, la ce-i întreba¹.

Eram fată mică, într-o noapte durmeam în căsuță cu bunica, e într-on pat, io cu fratele meu Cassian în celălalt. Era noaptea târziu, către mnieszu' noptii, afară era lună faină, să vide dă lună ca dă zăuă,

¹ Performer Măriuca Rotarului, 95 ani, Cărpiniș, 21 oct, 2015.

io cu Cassian nu aveam somn, nu puteam adormi și ne-am sculat din pat, ne-am urcat pe masă și ne-am uitat afară câtu-i de fain, cât de frumos se vede de Lună.

Ușa era încuiată cu un drug de fier, bunica dormea dusă, în patu' de la peretele din fund, noi pă masă ne uitam pă fereastră, afară în odor, la cât de mândru să vede de Lună.

Cum stăteam așa și ne uitam afară, dintr-o dată vedem în odor un berbec tare mândru, mare, cu coarne mari, cu lână mândră pă el, cum pășă lâna sare în sus și în jos pă el. O ieșit poate de după șură și pân odor, cum să vede de lună, l-am văzut tare bine, ne-am temut că a vini la noi, cătră noi, da' o trecut pă dinaintea casî, o ieșit pă portiță și pă vale-n sus s-o dus.²

Găvrilă de pe Dâmb venea de la fete, era fecior, era într-o noapte. Unde a fost grajdurile C.A.P.-ului era o holdă de grâu, a Moașii de la școală, care a fost moașă la noi în Cărpiniș, moașă pusă.

Găvrilă îi moș amu', îi bătrân, Ponde-i pe numele de familie, și-ar putea povesti că așa o fost cum zic io, el mi-o spus și mie, amu ani mulți de atunci, el mi-o spus cum o fost și ce-o văzut.

Era noaptea, o văzut după mniezul' nopti' o femeie în mnijlocu' holzii, împărță grâu, încoace și încolo, tăt împărță grâu, o vinit cătră el, el era pă drum și l-o întreat unde mere și de unde vine. El s-o temut, n-o zâs nemnic, nu i-o răspuns, că s-o gândit că poate hi Fata Pădurii și, de-i răspunde, de zice oarice i-ar hi luată glasu', că așa face Fata Pădurii. Femeia, dacă l-o văzut că tace s-o luat înapoi cătră vale, dincolo de holdă îi o vale cu arini și răchiți pă maluri și o dispărut în vale, apoi o auzit un vânt mare pă vale și freamăt de gândeai că-i potopu', nu altceva.³

Eram cu Elvira ce stă aicea, mai jos de noi la oi, în dos, îs niște poieni acolo pă lângă pădure.

Să aproptie amiazăția și noi nu știam câtu-i ceasu, la amiazăți trebuia să vinim cu oile acasă, la miei, să-i slobozim să sugă.

Erau tare îngrijorate să nu treacă de amiazăți, să nu ajungem la timp cu oile la miei. Nu aveam ceas și nici pă cine întreba și cum tăt povesteam noi așa că oare cât o fi fiind ceasu', clopotul din sat nu să auze până acolo, că la noi să clopotește de amiazăți, vedem în marginea pădurii un om, îmbrăcat în salopetă, cum să dădeau la întreprinderi la muncitori, cu clop de paie în cap și cu săcurea pă mână. Ne-am dus către el să-l întrebăm dacă nu știe cumva cât ar putea fi ora, el, când ne-am apropiat de el s-o băgat degrabă în pădure, mai încolo, mai în pădure, nu mult de la margine era o grămadă de

154.

De-acasă când ne-am pornit,
Nu m-am gândit la horit
Da' mi-i drag unde-am zinit
Ș-aș vré să horesc un ptic.
Și mi-i drag unde-am pticat
Și m-oi pune pă strâgat.
Tu, miresucă, draga mea,
Ascultă-mă de îi vrea.
Și de meri la cununie
Zî-le la părinți să știe.

De la Maria Rednic, 71 ani,
Oncești, 2014

155.

Miresucă-am zinit la tine,
Să văd târguit-ai bine,
Și la tine am intrat
Să vedem că ce ț-ai luat
Că nu ț-ai luat avere,
Numa-un bărbat pă plăcere.
Că n-ai cumpărat peminte
Numa-un bărbat cuminte.

De la Maria Rednic, 71 ani,
Oncești, 2014

156.

Da miresucă-n noaptea nunți
Cum ț-or tremura jerunți
Două ouă de vultur,
Cum ț-or bontăni la cur.

De Simona Vancea, 17 ani,
Oncești, 2000

² Performer Măriuca Rotarului, 95 ani, Cărpiniș, 21 oct, 2015.

³ Performer Măriuca Rotarului, 95 ani, Cărpiniș, 21 oct, 2015.

157.

Miresucă, draga mea,
Îți închin cu uiaga.
Îți închin cu păharu'
Nu-i mai si fată altu'.
Că de-un an ori doi de dzâle,
Așteptăm aici un mire.

De la Maria Rednic, 71 ani,
Oncești, 2014

găteje, o grămadă mare de crengi, cum a fost tăiată oarecine un fag și l-o curățit și ca să nu lase hără-n pădure o făcut crenjile grămadă, o grămadă mare, cât un fundei de claie.

Ne-am uitat bine pă lângă grămadă, pă după grămadă, pă dincolo de grămadă printre copaci, dar omu', nicări, ca și cum ar fi intrată în pământ.

Ne-am speriat un pic și ne-am întors la oi, am zis să fie ce-o fi, oricât o fi ceasu' noi ne ducem acasă și am venit cu oile.

Am ajuns bine, numai puțin trecuse de ora douăsprezece.

Bunica Elvirei, când i-am povestit cum am văzut omu' și cum o dispărut când am vrut să-l întrebăm câtu-i ceasu' o zis că o fost Miazăziți, o arătare care se arată la amiazăți și bine că nu am pătit nimica.

Așa ne-o zis lelea Anica, bunica Elvirei, că așa o chema.⁴

158.

În vârvu' aiesta de coastă
Îi copilăria noastă,
Hai, soare și hai lună,
Am crescut tăți împreună
Și acasă și în sat,
Laolaltă tăți am stat.
Ulița ne-o despărțat
Da' noi nici nu am sâmtât
Am trăit cum am putut
Ca și frați am crescut.

De la Maria Rednic, 71 ani,
Oncești, 2014

Lelea Măricuță mi-o zis, mai demult, că într-o noapte o văzut o vacă în părau, pă Pustă, și s-o gândit că-i vaca lor, s-o dezlegat oarecum și o ieșit din grajd și s-o dus să pască pă Pustă. Tare bine sămăna cu vaca lor. Lelea Măricuță era femeia fătului și fratele meu, Ion, era la ei.

S-o dat tăți alături de Ion să prindă vaca, s-o ducă înapoi în grajd, da' când s-o prindă, să pună mâna pă lanț, că era cu lanțu după ea, n-o putea prinde, numa nu puté pune mâna pă lanț. O umblat după ié on dărab de vreme, vai, cât o încercat, numai n-o puté prinde, nimeni nu să puté aproptie de ié.

La frate-mio Ion i s-o părut că-i vaca noastră, Bodorică o chema pă vaca noastră. Oricare vacă o fi fost, s-o gândit, o umblat după ié s-o prindă, da' vaca să tot depărta. Cât păsté, cât meré cu lanțu' după ié. Când colo, n-o fost nicio vacă, nici de-a noastră nici de-a lelii Măricuții, vacile noastre erau în grajd.⁵

159.

Și eu amu îmi doresc
Nașii ca să-i cinstesc.
Nu cinstesc pă orișicare
Nașii-s oameni de valoare.
Nănașii au sufletu bun,
C-o zinit atâta drum,
Nănașu' și nănașă
Să cunune mireasa.

De la Maria Rednic, 71 ani,
Oncești, 2014

D'iordiță din Pustă, când o umblat la Lucica, la femei-sa, la Lucica de pe Deal cum îi zâce când era fată, o mârș într-o noapte mai târziu acasă după mnieszu' noștii și pă pustă o văzut un cal tare mândru, cu clocotici, păscând.

Să vidé de lună ca de ziuă, calu' păsté, să auză clocoticii cântând, calu' păsté pă Pustă, păsté și să tăt depărta, păsté și iar să depărta, până s-o băgat în Părau și nu l-a mai zărit.

Acolo pă Pustă, pă Bolta Diacului, cum îi mai zâce, îi loc cu pricină. Tare mulți o văzut noaptea tăt felu de arătări.

Lelea Ermica cu Ifrem povesteau că sara să auză, pă Părau și la Bolta Diacului hoare și cetere, ca și cum ar mere după mireasă.

⁴ Performer Livia Rotaru, 58 ani, Cărpiniș, 21 oct, 2015.

⁵ Performer Livia Rotaru, 58 ani, Cărpiniș, 21 oct, 2015.

Fata Pădurii cânta și toate ca la nuntă. Amu'-s trecute acele lucruri și acele vremi, nu mai auzi nimic, nu să mai aude de Fata Pădurii, poate că o murit și s-o dus în lumea ei, poate c-o dispărut o poate nu mai are unde trăi.⁶

Ghiță lu' Elvira Rad, el îi din Cărbunar, înjinerit aici la noi, Terța Ghiță, ne-o povestit când o lucrat la noi pă casă, că-i meșter, să pricepe la construcții, ne-o povestit că într-o sară, când o mărș di prin sat cătră casă, ii stau mai la margine, mai departe de alte căși, că s-o pierdut, n-o mai știut pă unde-i cărarea, pă unde s-o ieie. Tătă noaptea o umblat pân Tiertiu Florichii și pân Pădurea Bisericii, numa nu nimerea cărarea cătă casă, nu nimerè acasă. Când o fost odată s-o oprit lângă un stâlp de curent, era obosit rău de cât o frecat pân pădure, o stat lângă stâlp până dimineața când s-o clopotit de cincii și s-o dezbătut de cap și o știut unde ii. Până acoale n-o știut nimic de el, unde-i și încotro să margă.⁷

Hermina nu stătè aici unde stă amu, la moș, stătè păstă vale, lucra la Herja, la mină, mai demult lucrau și femeii la mină, o pornit de cu sară să doarmă la Măria lu' Pavăl de pe Vale, că și Pavăl merè la lucru la mină la Herja și era mai aproape de Răchiște, de unde-i lua mașina minerilor. Până la Răchiște vinè numai autobuzu' și la Hermina, de acasă îi era tare departe să margă dimineață bună ca s-o apuce, așa că s-o hotărât să doarmă la Mărie, să nu trebuiască să trezească așa dimineață.

Când o coborât în Ștrec, o început a hori, să nu-i hie urât a meré, să întunecase. Tare mândru horè Hermina, nu numa să-i treacă de urât, da' și așa, pă la nunți și clăci.

Când o ajuns în Ștrec și o început a hori o ieșit din vale mai mulți căței, și tăt înaintea ei mereu, tăt înaintea ei, în picioarele ei să băgau. Îi îmblătè din picioare să-i înfugărească, da căței, mulți, tăt în picioarele ei să băgau, tăt așa o mărș până o intrat în casă la Pavăl și o zâs: „Vai, tu, Mărie, niște căței o fost tăt înaintea mè, mi s-o băgat în picioare și nu m-o lăsat să pășesc, până aicea la voi înaintea cășii”. Acole căței, pe care i-o văzut Hermina, o dispărut, nu i-o mai văzut. Căței mici o fost negrii și o ieșit din vale.⁸

Străgături la găină

Socăcița:

160.

Scoate nănașu' punga
Și plătește găina.
Nănașule, tu nu gândi
Că-i mânca și nu-i plăti
Găina mi-i grasă tare
Cu slănină pă stinare
O mâncat ce-am mâncat noi,
Felu-ntâi și felu' doi.

De la Ileana Drăguș, 76 ani,
Oncești, 2014

161.

Bine-mi pare mie amu'
C-am celuit nănașu'
P-o găină cât o cioară,
Am căpătat bani de-o moară.
O gândit că-i dau puicuță
Io i-am dat cocoș cu puță.

De la Ileana Drăguș, 76 ani,
Oncești, 2014

162.

Da, uitați-vă, măi, nuntași,
Câți bani are un nănaș!
Cu banii de la nănaș
Mâini m-oi duce în oraș.
Cu banii de la găina,
Mâni oi bea cu badița.

De la Ileana Drăguș, 76 ani,
Oncești, 2014

⁶ Performer Livia Rotaru, 58 ani, Cărpiniș, 21 oct, 2015.

⁷ Performer Livia Rotaru, 58 ani, Cărpiniș, 21 oct, 2015.

⁸ Performer Livia Rotaru, 58 ani, Cărpiniș, 21 oct, 2015.